

עין משפט‏^[א]
נר מצוה‏^[ב]

בַּח א מ״י פ״ג מהל' נערה הלכה א סמג לאין כז ועשין ט: בַּב א מ״י פ״י מהל' קרנן פסח הל' יא: פ' ג מ״י פ״ח מהלכות עדות הלכה ד:

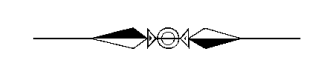

רבינו חננאל

ואמרין בשלמא לרבנן כו'. ופשוטה היא. אלא לר' מאיר דקתני לוקה ומשלם מאי טעמא. ואמרין גמר ממוציא שם רע דכתיב ביה ויסרו אותו וכתיב ביה וענשו אותו מלקות ומומין כך עדים זוממין לוקין ומשלמין. ופרכינן מה למוציא שם רע שכן קנס כדכתיב וענשו אותו. ושנינן ר' מאיר כו' עקיבא סבידא ליה דתנן (לעיל ב:) משום ר' עקיבא אמרו אף אין משלמין ע"פ עצמן מכלל דאנינן קנס וק"ל מורה בקנס פטור. איבא דמתני לשמעתא דעולא אהא דר' יהודה דמחייב (א) המותיר מלקות אע"פ שאין בו מעשה. ואמר עולא גמר ר' יהודה המותיר קדשים ממוציא שם רע. ודחי' מה למוציא שם רע שכן לוקה ומשלם. אלא אמר ריש לקיש ר' יהודה מעדים זוממין שהוא לאו שאין בו מעשה ולוקין גמר המותיר. ופרכינן קה לעדים זוממין שכן אין צריכין התראה כו' ופשוטה היא. ואסיק' מה להצד השוה שבהן בעדים זוממין ובמוציא שם רע שכן תרייהו קנס. ודחי' ר' יהודה לא סבר להא דר' עקיבא דאמר עדים זוממין קנסא הוא. ופרכינן דרך אחר מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד חמור עדים זוממין לא צריכי התראה מוציא שם רע חייב מלקות וממון תאמר במותיר שאין בו אחר מאלו:

חשק שלמה על ר"ח

(א) טלי העטם דניתק לעשה:

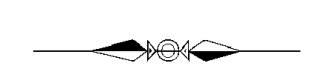
תורה אור השלם

(א) וְהָיָה אִם בֵּן הָבֹת הֶרְשַׁע וְהִפְלִי' הַשֹּׁפֵט וְהִבְהִי' לִפְנָיו בְּדִי רִשְׁעוֹ בְּמִסְפֶּר: (דברים כה, ב)

(ב) וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר וְהִתְוֹרַר מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר בְּאַשׁ תִּשְׁרְפוּ: (שמות כ, י)

(ג) לֹא תִרְצֵחַ לֹא תִגָּאֵף לֹא תִגְבֹּל לֹא תַעֲגֹל בְּרָעָךְ עַד שְׁקֵר: (שמות יג, י)

(ד) וְהַנְּשָׂאִים יִשְׁמְעוּ וְיִרְאוּ וְלֹא יִסְפוּ לַעֲשׂוֹת עוֹד בְּדָבָר הָרַע הַזֶּה בְּתָרְבָּה: (דברים יט, כ)

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

הגהות וציונים

[א] רש"א יעקב (גליין) וכ"ה במהרי"ם, ועיי' ביעב"ץ: [ב] חסר כאן

הפיסקא "וחכ"א אינו סופג אלא ארבעים" (חשק שלמה, וכן בכת"י נוסף: **מועדיין אנו** בו'): [ג] "אין" ליתא בכ"י, ועיי' רש"י לקמן יד טו"ב: [ד] **למלקות** ו**מומין** רש"א (גליין) עיי"ש בהגהות והערות, ועיי' פנ"י: [ה] צ"ל בתוך (רש"י וכו') בעיז סד ע"א תורה ר"ע, וכתוס' ר"פ כאן): [ו] רש"א **ואין** זה (גליין) כ"ה בדפו"י, וברש"ל דפו"ר הגיה "וזה לוקה" כלפנינו: [ז] ביאור הקושיא עיי' תוס' שאנץ ותוס' ר"פ: [ח] התראה ולוקה **ומשלם** רש"ל (גליין) ליתא ברש"ל, והמהרש"א כתב שלפי מה שהגיה הרש"ל לעיל הובא בהגוי"ז ו' צריך להגיה כן כאן: [ט] "לעיל" ט"ס, והירושלמי הוא בפ"ז דתרומות ה"א וכתובות פ"ג ה"א (יפה עינים): [י] הירושלמי **משום** כו' מהר"ם (גליין): [כ] **משום** **לא תענה** **משום** דהוי **לאו** שאין בו מעשה רש"א (גליין) תיבות "לאו שאין בו מעשה" ט"ס, דבמהרש"א איתא דק "וא"ת דלא לקיי **משום** **לא תענה** משום כו'" ולהדיא שם דקושיית התוס' דהוי לאו שניתן

ד:

בשלמא

לרבנן כתיב **בדי רשעתו כו'**. והאי רשע רוצה לומר ממון כדמוכח צכתוצות (דף לז: ושם) אלא ר' מאיר מאי טעמא פירוש הא כתיב כדי רשעתו דמשמע משום רשעה אחת אתה מחייבו וכו' וא"ת ומאי פריך והא צכתוצות^[א] מוקי האי קרא ללוקין ולמיתה וי"ל דכל זה מן הפירכא אלא לר' מאיר הוה ליה למדרש ולומר רשעתו שאין אתה מחייבו משום שתי רשעיות^[ב] ולא ללוקין ולמיתה: **גמר ממוציא שם רע**. וא"ת לילפו נמי עדים זוממין ממוציא שם רע דלע"פ (ה) דהאי לאו שאין צו מעשה ולמה לי והיה אם צן הכות הרשע ויש לומר דמוציא שם רע גופיה לא ידענא דלקי אלא מוהיה אם צן הכות הרשע כדקאמר צפ' נערה שנתפתתה (כתוצות דף מו.) למדנו יסרו מויסרו ויסרו מנן [ובן מנן והיה] אם צן הכות הרשע:

סבר **לא** כר"ע דאמר עדים זוממין קנסא הוא. פי' ולהכי יליף ליה ממוציא שם רע ורצנן סברי ממונא הוא ולהכי לא ילפינן ליה ממוציא שם רע משמע דלר"מ אינו לוקה ומשלם אלא גצי קנס אצל גצי ממון לא וקשה דצפ' השוכר את הפועלים (צ"מ דף לא. ושם) תניא החוסס פי פרה ודש צה לוקה ומשלם ד' קצין לפרה וג' קצין לחמור ומוקי לה כו' מאיר דאית ליה לוקה ומשלם והתם ממון הוא ועוד דלמרנין צפ' אלו נערות (כתוצות דף לז: ושם) ר"מ לוקה ומשלם אית ליה מת ומשלם לית ליה משמע ככל ענין וכן קשה (צ) מדרצנן דע"כ לא פליגי רצנן עליה דרצי מאיר אלא משום דסבירא להו דעדים זוממין ממונא הוא ולכן לא מני יליף ממוציא שם רע אצל צקנס מודו דילפינן לוקה ומשלם ממוציא שם רע וצפרק אלו נערות (א) (שם דף לז) גצי קנס פריך הא קי"ל דאינו לוקה ומשלם פירוש כרצנן דר"מ אלמא פליגי רצנן אפי' גצי קנס וי"ל דודאי צין לר"מ צין לרצנן ליכא חילוק צין ממון לקנס לענין דין לוקה ומשלם דהא מכדי רשעתו ילפינן ליה וכדי רשעתו כתיב גצי עדים זוממין הלכך לר' מאיר דסבר עדים זוממין קנסא הוא ושפיר ילפינן להו ממוציא שם רע למימרא דלוקין ומשלמין א"כ כדי רשעתו דנכתב גצי ידיהו דממעט שתי רשעיות ליכא לאוקומה צמלקות וממון ונריכי לאוקומי צמיתה ומלקות כדאיתא צפ' אלו נערות^[א] א"כ ודאי אמר ר"מ ככל דוכתי דלוקה ומשלם אף לגצי ממון דמהיכא תיתי למעוטי אצל רצנן דסבירא להו דעדים זוממין ממונא הוא לכך לא ילפינן ממוציא שם רע דלוקה ומשלם והלכך דרשינן מקרא מכדי רשעתו צמספר למעוטי שתי רשעיות צמלקות וממון דאינו לוקה ומשלם מעתה יאמרו רצנן ככל מקום אף גצי קנס דאינו לוקה ומשלם מכדי רשעתו דהא משמע שפיר דאתי למעוטי כל צ' רשעיות צין ממון צין קנס^[א]: **הא** **לא** קשיא ר' יהודה **לא** סבר **לא** כר"ע. דאמר עדים זוממין קנסא הוא משמע הכא דלר"ע דאית ליה דעדים זוממין קנסא לית ליה לאו שאין צו מעשה לוקין עליו דלא מני יליף מהאי דינא וקשה דהא ר"ע אמר (לקמן דף כא:): המקיים כלאים צכרם לוקה ופירש צערוך דהיינו שמיית אותו צסוף^[א] שדהו כשמנאח זרועה דהוי לאו שאין צו מעשה לכך נראה דהמקיים כלאים צכרם היינו שעשה גדר סציצ הכלאים^[א]: **אלא** מה **להצד** **השוה** **שבהן** **שייש** **בהן** צד חמור. זה אין צריך התראה וזה^[א] לוקה ומשלם ותימה דהא אין זה פירכא שוה^[א] ופירש ר"י דפריך שכן הם משונים ציותר משאר מלקיות שאין צריך התראה^[א] מה שאין כן צשאר מלקיות ועוד יש לומר שכן יש צהם צד חמור שכן לוקין על דיצורם שלא עוו אלא צמונא פיהם דהכי נמי פריך צירושלמי לעיל^[א] גצי ההיא דגמרנין ממוציא שם רע ופריך מה למוציא שם רע שכן דיצור הוא ור' יהודה (י) סבר צד חמור לא פריך לפי' דירושלמי^[א] דעדים זוממין דציצורן איתעביד מעשה^[א]: **ורבנן** **האי** **תענה** **מאי** **עבדי** **ליה**. דהא דקאמר לעיל^[א] גצי לא תענה משום דהוי לאו שאין צו מעשה היינו אי לאו קרא דוהנדיקו אצל צתר דגלי לן קרא דוהנדיקו דשיך ציה מלקיות יש לנו לומר (ה) דלקי מלא תענה ואם תאמר דלא לילקי ^אמשום דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת צד^[א] ואין לוקין עליו^[א] והכא האי לאו שניתן לאזהרת מיתת צד^[א] עדות נפשות מיהו יש לומר דעדיפא משני דלגצי מלקות גופיה אינטריך לאזהרה כדפרי"ם^[א] אצל לעיל גצי מאתים וזו קשה למה לי כדי רשעתו לומר דלא לקי תיפוק ליה דלא תענה הוי לאו שניתן לאזהרת מיתת צד^[א] ואין לוקין עליו וכי תימא לגצי אזהרת ממון (ו) דנפקא מינה לא חשיב לאו שניתן לאזהרת מיתת צד^[א] זה אינו דהא אמרינן צפרק מי שהשחיק (שם דף קנד. ושם) דמחמר צצבת דלא לקי משום דנפיק מלא תעשה מלאכה אתה וצהמתך וההוא הוי לאו שניתן לאזהרת מיתת צד^[א] צמלאכת גופו אע"ג צצמחמר גופיה ליכא שום צד דמיתת צד^[א] מכל מקום חשיב ליה לאו שניתן לאזהרת מיתת צית דין כיון דלאו ידידיה אחיא נמי למיתת צד^[א] הכא נמי לא שגא וי"ל דשאני הכא דגלי קרא כדאמר רחמנא והיה אם צן הכות הרשע מכלל דלקי משום לא תענה דלא ענש אלא א"כ הזהיר אצל מ"מ קשה לעיל (י' צ:): דפריך ותיפוק ליה מלא תענה ולמה לי והיה אם צן הכות הרשע לישני אי לאו דגלי קרא הוה אחינא דלא לקי משום דלא תענה (ו) לאו שניתן לאזהרת מיתת צד^[א] כדפרישית וי"ל דעדיפא מיניה משני ועוד יש לומר דפריך לר"מ דנפקא ליה אזהרה לעדים זוממין מולא יוסיפו לעשות^[א]: **לאזהרה** **לעדים** **זוממים**. ואם תאמר לעיל גצי מעידים שחייב מאתים וזו לימא האי טעמא לרצנן למה ליה למימר מכדי רשעתו נפקא ויש לומר דהכי קאמר לאזהרת עדים זוממין שמעידין צאיש פלוני שחייב מלקות דלא הוי לקי מכאשר זמם אי לאו הזהיר דלא ענש עונש הגוף אלא אם כן הזהיר אצל לעיל דמיירי מכאשר זמם דממון ודאי לא צעי אזהרה:

כיצד העדים

פרק ראשון

מכות

מוציא שם רע. לא מנאכתי לצתך צתולים^[א]: **לוקה** **ומשלם**. דכתיב (דברים כג) ויסרו אותו וענשו אותו ואמריו צכתוצות (דף מו.) ויסרו זה מלקות וילפינן לה מקראי: **שכן קנס**. וכל קנס חידוש הוא ומחידוש לא ילפינן לממונא: **איבא דמתני** **לא**. להא דעולא: **לומר** **שאין** **לוקין** **עליו**. שהעשה האמור אחריו תקנתו וכפרתו על עצירת הלאו^[א]: **לא** מן השם הוא זה. אין טעם זה עיקר דלאו שניתק לעשה אין^[א] לוקין עליו אלא מפני מה המותיר אינו לוקה לפי שהוא לאו שאין צו מעשה: גמר מעדים זוממין מזה עדים זוממין **לאו** שאין בו מעשה ולוקין. עדים זוממין לוקין על דיצורם צעדי צן גרושה וצן חלוצה: עדים זוממין אין צריכיין התראה. צכתוצות אמרינן טעמא צאלו נערות (דף לג.) נתרי צהו אימת כו' אצל כל שאר עונשין צצ"ד של מטה צריכיין התראה: צד חמור **לא** פריך. הואיל ומומרו של זה אינו מומרו של זה אין טעם המלקות תלוי צו: **לאזהרה** **לעדים** **זוממין**. לענשן צדין הזמה ולא ניתן לעונש מלקות אלא שלא היה לו לענשן צדין הזמה אלא א"כ הזהיר: **והנשארים** **ישמעו** ויראו ו**לא** יוסיפו **לעשות**. הרי אזהרה צפרשת עדים זוממין כתיב: **להכריז**

עליו אף כלא לאו שאין בו מעשה לוקין עליו מה לעדים זוממין שכן יאין צריכיין התראה מוציא שם רע יוכיח ^א וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן לאו שאין בו מעשה ולוקין עליו אף כל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו מה להצד השוה שבהן שכן קנס הא לא קשיא רבי יהודה לא סבר לא כרבי עקיבא|אלא מה להצד השוה שבהן שכן ^א יש בהן צד חמור ורבי יהודה צד חמור לא פריך ^א ^א ורבנן האי לא תענה ברעך עד שקר מאי דרשי ביה ההוא מיבעי ליה לאזהרה לעדים זוממין ורבי מאיר אזהרה לעדים זוממין מנא ליה אמר רבי ירמיה נפקא ליה ^א מוהנשארים ישמעו ויראו ולא יוסיפו עוד ורבנן ההוא מיבעי ליה להכריזה

שמונים חד משום כאשר זמם ועד משום לא תענה הו"ל למנקט כך הקושיא דכמו דצנן גרושה לוקין משום לא תענה לילקי הכא שמונים אצל לשון האי לא תענה צצרך עד שקר מאי דרשי ציה הוא מוקשה. תוס' ד"ה ורבנן בו' **משום** דהוי **לאו** שניתן לאזהרת מיתת ב"ד. משמע דקושייתם דהו"ל לשנוי כן אלא דעדיפא מיניה משני ולא ידעמי אף יכול למכך א"כ תקשי צנן גרושה אמאי לוקה. וגם למירואס דעדיפא מיניה משני עדיין קשה צצ"ג אמאי לוקה הא הוי לאו שניתן לאזהרת מיתת צד^[א]. וכן מנה דהקסו דל"ל לטעמא דכדי רשעתו למה לא הקסו ציומר דאמאי לקי צצ"ג וכי"ז ל"ע: שמונים חד משום כאשר זמם ועד משום לא תענה הו"ל למנקט כך הקושיא דכמו דצנן גרושה לוקין משום לא תענה לילקי הכא שמונים אצל לשון האי לא תענה צצרך עד שקר מאי דרשי ציה הוא מוקשה. תוס' ד"ה ורבנן בו' **משום** דהוי **לאו** שניתן לאזהרת מיתת ב"ד. משמע דקושייתם דהו"ל לשנוי כן אלא דעדיפא מיניה משני ולא ידעמי אף יכול למכך א"כ תקשי צנן גרושה אמאי לוקה. וגם למירואס דעדיפא מיניה משני עדיין קשה צצ"ג אמאי לוקה הא הוי לאו שניתן לאזהרת מיתת צד^[א]. וכן מנה דהקסו דל"ל לטעמא דכדי רשעתו למה לא הקסו ציומר דאמאי לקי צצ"ג וכי"ז ל"ע:

מסורת הש"ס‏^[א]
עם **הוספות**‏^[ב]

[א] [לקמן יג: כתובות לו. צ"ק פג:]: [ב] [לעיל צ: ג. צ"ק ה:]. [ג] לקמן טו. פסחים פד. סנהדרין סג. שערות ג: חולין פז: דא. קמא: תמורה ד: ד. [ד] צ"מ לא. זבחים כט: תמורה ג. סנהדרין סג. לקמן טו. כ:]. [ה] [קדושין ה: כא. וס"ט]. [ו] [פסחים עו. כתובות לב. סוטה כט:]. [ז] דברים כב יז. [ח] לקמן טו. טו. [ט] לו: [י] וע"ע תוס' ב"ק עא. ד"ה והא קי"ל, [כ] [וע"ע תוס' ע"ז פד. ד"ה ר"ע אומר]. [ל] עיי' ב"ק ה. [ועיי' תוס' כתובות לב: סד"ה שכן]. [מ] ב ע"ב, [נ] לקמן יג: [ס] ע"ע תוס' שבת קנר. ד"ה בלאו וב"ק ער: ד"ה הוה.

הגהות הב"ח

(א) תד"ה גמר וכו' דלע"פ דהרי לאו שא"צ מעשה לוקין ולמה: (ב) ד"ה סבר כו' קשה לרבנן דע"כ לא: (ג) בא"ד אלו נערות. י"צ ריש דף ל"צ וע"ש צמוס': (ד) ד"ה אלא וכו' ור' יהודה דסבר צד וכו' דירושלמי גמי גיחא דעדים זוממין: (ה) ד"ה ורבנן וכו' יש לנו לומר דלילקי מלא תענה וא"ת אכתי לא לקי מלא תענה משום דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת צד^[א] דאין לוקין וכו' בעדות נפשות הוא מיהו י"ל דעדיפא מיניה משני וכו' לאזהרה אבל לעיל כנ"ל ומינת כדפרי' נמתק: (ו) בא"ד ממון דנפיק מינה וכו' מי שהשחיק אמרינן דמחמר: (ז) בא"ד תענה הוי לאו:

גליין הש"ס

גמ' מה **למוציא שם רע** **שכן** **לוקה** **ומשלם**. קשה לי דהיא גופה מילף דלוקה ומשלם אלא דליכא למילף כן דמה למש"ר שכן קנס וא"כ לפרוך בקיצור מה למש"ר שכן קנס ואי דפירכת הש"ס דלאס ילפי' ממש"ר מילף ג"כ דלוקה ומשלם א"כ הו"ל למנקט אי הכי יהא ג"כ לוקה ומשלם אצל לא צהך פירכא מה למש"ר. ולפי מירואס צמוס' כתובות דף לב צסס הריצב"א דרבנן דר"מ ס"ל דאף אם עדים זוממין קנסא מ"מ אינו לוקה ומשלם דס"ל דכדי רשעתו משמע גס ממון ומלקות יחא דלענין אין צו מעשה פרכינן דמה למש"ר דלוקה ומשלם משא"כ צעלמא דלמעט מכדי רשעתו. אצל למירואס קמא דמוס' שם וזה שיטת תוס' הכא צסוגיין דאי אמרי' ע"ז קנס ילפינן ממוציא שם רע יקשה כנ"ל שם ורבנן האי **לא תענה** **ברעך** **עד** **שקר** **מאי** **דרשי** ביה. משמע דס"ד דהש"ס דלרבנן ליכא מלקות משום לא תענה וקשה לי הא צנן גרושה מפורש דלוקין ואנטריך צה לא תענה ואי דפירכת הש"ס דלילקי

שמונים חד משום כאשר זמם ועד משום לא תענה הו"ל למנקט כך הקושיא דכמו דצנן גרושה לוקין משום לא תענה לילקי הכא שמונים אצל לשון האי לא תענה צצרך עד שקר מאי דרשי ציה הוא מוקשה. תוס' ד"ה ורבנן בו' **משום** דהוי **לאו** שניתן לאזהרת מיתת ב"ד. משמע דקושייתם דהו"ל לשנוי כן אלא דעדיפא מיניה משני ולא ידעמי אף יכול למכך א"כ תקשי צנן גרושה אמאי לוקה. וגם למירואס דעדיפא מיניה משני עדיין קשה צצ"ג אמאי לוקה הא הוי לאו שניתן לאזהרת מיתת צד^[א]. וכן מנה דהקסו דל"ל לטעמא דכדי רשעתו למה לא הקסו ציומר דאמאי לקי צצ"ג וכי"ז ל"ע:

שמונים חד משום כאשר זמם ועד משום לא תענה הו"ל למנקט כך הקושיא דכמו דצנן גרושה לוקין משום לא תענה לילקי הכא שמונים אצל לשון האי לא תענה צצרך עד שקר מאי דרשי ציה הוא מוקשה. תוס' ד"ה ורבנן בו' **משום** דהוי **לאו** שניתן לאזהרת מיתת ב"ד. משמע דקושייתם דהו"ל לשנוי כן אלא דעדיפא מיניה משני ולא ידעמי אף יכול למכך א"כ תקשי צנן גרושה אמאי לוקה. וגם למירואס דעדיפא מיניה משני עדיין קשה צצ"ג אמאי לוקה הא הוי לאו שניתן לאזהרת מיתת צד^[א]. וכן מנה דהקסו דל"ל לטעמא דכדי רשעתו למה לא הקסו ציומר דאמאי לקי צצ"ג וכי"ז ל"ע: